

Výzva na záchranu pôvodného koryta Dunaja a jeho ramenných sústav

My, predstavitelia a predstaviiteľky odbornej verejnosti, týmto vyjadrujeme naše stanovisko k plánu prehradenia pôvodného koryta Dunaja ako súčasti projektu Insula Magna. Tento zámer má byť, podľa verejných vyjadrení politikov, diskutovaný ako súčasť riešenia sporu medzi Maďarskom a Slovenskom v nadväznosti na rozsudok Medzinárodného súdneho dvora vo veci Sústavy vodných diel Gabčíkovo – Nagymaros, pričom rokovania vedie za slovenskú stranu podpredseda vlády a minister životného prostredia Slovenskej republiky, Tomáš Taraba.

Podporujeme snahy o ukončenie tohto dlhoročného sporu. Zdôrazňujeme pri tom zásadu, že dohoda vedúca k jeho urovnaniu musí byť vyvážená, rešpektujúca legitímne záujmy oboch strán, ale aj legislatívne požiadavky ochrany vôd a životného prostredia.

V týchto dňoch však s **vážnymi obavami sledujeme aktuálny vývoj v medzištátnych rokovaniach, ktoré smerujú k prehradeniu pôvodného koryta Dunaja v štyroch lokalitách. Vyjadrujeme zásadný nesúhlas s týmto plánom**, pretože v prípade realizácie poškodí záujmy nielen Slovenska, ale aj Maďarska v oblasti vodného hospodárstva, ochrany životného prostredia, vodnej dopravy a športovej a rekreačnej plavby. Rovnako odmietame odvolanie a ignorovanie členov expertnej komisie za slovenskú stranu, ktorí upozorňujú na vecné i procesné argumenty proti zámeru prehradenia pôvodného koryta Dunaja.

Prehradenie pôvodného koryta Dunaja je súčasťou projektu Insula Magna, ktorého zámerom, podľa dostupných informácií, je vybudovanie štyroch stupňov (vzdúvacích objektov). Spolu s už existujúcou prehrádzkou pri Dunakiliti tak vznikne v koryte Dunaja kaskáda vodných diel so zavzdutými hladinami, teda takmer stojatou vodou. Okrem obnovy laterálnej konektivity Dunaja a ramenných sústav, chcú takto autori projektu zvýšiť aj hladinu podzemných vôd.

V kontexte najnovších vedeckých poznatkov aj praktických skúseností slovenských a medzinárodných expertov je potrebné navrhované riešenie jednoznačne označiť za nevhodné a mimoriadne škodlivé. Znamenalo by významné poškodenie základných vodohospodárskych funkcií Dunaja, zvýšenie rizika ničivých povodní, stratu 40 km voľne tečúcej rieky aj unikátneho riečneho ekosystému jeho vnútrozemskej delty. Prerušenie pozdĺžnej konektivity výstavbou 4 nových prehradení spôsobí významný pokles dynamiky prúdenia vody a obmedzenie transportu sedimentov. V dôsledku toho bude koryto na celom 40 km úseku Dunaja zanesené jemnozrnným materiálom, čo spolu s kolmatáciou dna na zavzdutých úsekoch rieky spôsobí zhoršenie kvality vody, obmedzenie interakcie povrchových a podzemných vôd a následne aj ohrozí zdroje pitnej vody. Zároveň bude znemožnená migrácia rýb a zásadne sa zmenia podmienky pre reofilné druhy rýb a vodnú biotu, ktoré sú typické pre voľne prúdiaci úsek Dunaja. Obmedzením prúdenia vody dôjde k strate biotopov európskeho významu na štrkových laviciach, ktoré sú závislé na dynamickom vodnom režime. Nežiaduci hydraulický odpor nových priečných stavieb a usadzovanie nánosov sedimentov vyvolá zmenšenie povodňovej kapacity koryta, čím sa významne zvýši povodňové riziko nielen pre okolité územie (najmä obce Dobrohošť, Vojka a Bodíky), ale aj pre mesto Bratislava. Bariéry v koryte Dunaja znemožnia náhradnú plavbu v prípade rekonštrukcie alebo havárie na prívodnom kanáli VD Gabčíkovo. Rovnako nebude možné zabezpečiť plynulú a bezpečnú športovú a rekreačnú plavbu na medzinárodnej dunajskej vodnej ceste, ako aj organizovanie tradičných medzinárodných športových podujatí. Vybudovanie a prevádzka kaskády vodných diel nezvratne zhorší hydromorfologický a ekologický stav riečneho ekosystému Dunaja vrátane ramenných sústav a zdevastuje unikátne chránené prírodné územia.

Projekt Insula Magna, tak ako je v súčasnosti pripravovaný, nezohľadňuje výsledky už realizovaných národných i medzinárodných projektov. Je v rozpore aj s prebiehajúcimi projektmi, ktoré s významnou podporou Medzinárodnej komisie pre ochranu Dunaja (ICPDR) riešia aj spriechodnenie stupňa Čunovo a VD Gabčíkovo s cieľom umožniť migráciu rýb, najmä jesetera a vyzy veľkej, ale aj iných pôvodných dunajských druhov rýb.

Zámer prehradenia pôvodného koryta Dunaja je v rozpore s princípom predbežnej opatrnosti aj v rozpore s platnými strategickými dokumentmi, ako je Vodný plán Slovenska, Koncepcia vodnej politiky SR do roku 2030, Stratégia EÚ v oblasti Biodiverzity do roku 2030 a ďalšími. Je v rozpore s cieľmi Rámcovej smernice o vode, Smernice o biotopoch a druhoch európskeho významu aj s novým Nariadením o obnove prírody, ktorého cieľom je aj obnova 25 tisíc km voľne tečúcich úsekov európskych riek odstránením bariér.

V záujme nájdenia trvalo udržateľného a široko akceptovaného riešenia preto **vyzývame na okamžité prerušenie rokovaní o realizácii projektu Insula Magna**. Sme si vedomí, že na spoločnom úseku Dunaja musíme prijať opatrenia, ktoré budú dlhodobu výhodnú pre všetky zainteresované strany, preto **zároveň žiadame o vytvorenie priestoru pre odbornú diskusiu so zapojením všetkých relevantných expertov a inštitúcií**. Do tejto diskusie ponúkame svoju expertízu, poznatky a skúsenosti. Rovnako požadujeme, aby **o predmete rokovaní bola informovaná verejnosť**.

Záujmy všetkých podunajských krajín, vrátane Slovenskej republiky, aj unikátna príroda vnútrozemskej delty Dunaja, si to naliehavo vyžadujú.

V Bratislave, 17. 9. 2024

Signatári:

1. *Ing. Roman Havlíček, environmentalista, riaditeľ sekcie životného prostredia Magistrátu hlavného mesta SR Bratislava, bývalý splnomocnenec pre výstavbu a prevádzku Sústavy vodných diel Gabčíkovo – Nagymaros a bývalý generálny riaditeľ sekcie vôd MŽP SR*
2. *Prof. RNDr. Vladimír Kováč, CSc., vedec v oblasti biológie a ekológie, člen expertnej skupiny Dunaj a expertnej skupiny Rybárstvo pre tvorbu Koncepcie vodnej politiky do roku 2030*
3. *Ing. Katarína Holubová, PhD., výskumníčka v oblasti fluválnej morfológie, bývalá riaditeľka Výskumného ústavu vodného hospodárstva, odborná garantka expertnej skupiny Revitalizácia vodných tokov a členka expertnej skupiny Dunaj pre tvorbu Koncepcie vodnej politiky do roku 2030*
4. *doc. RNDr. Tomáš Derka, PhD., ekológ, hydrobiológ, člen expertnej skupiny Revitalizácia vodných tokov pre tvorbu Koncepcie vodnej politiky do roku 2030*
5. *doc. Ing. Andrej Škrinár, PhD., vodohospodár, člen expertnej skupiny Revitalizácia vodných tokov pre tvorbu Koncepcie vodnej politiky do roku 2030*
6. *Prof. Dr. Friedrich Schiemer, vedec v oblasti limnológie, oceánografie a ekológie ekosystémov, University of Vienna, UniWien, predseda/chairman of the Scientific Board of the Danube National Park in Austria, Rakúsko*
7. *Dr. Martin Jeaggi, hydraulik, expert v oblasti riečneho inžinierstva a riečnej morfológie, River Engineering and River Morphology, Maur, Švajčiarsko*

8. *Dr. Benoit Camenen, PhD., výskumný riaditeľ odboru Riečna hydraulika, INRAE - Inštitút pre udržateľný rozvoj poľnohospodárstva, potravinárstva a životného prostredia, Lyon-Grenoble, Francúzsko*
9. *Dr. Jérôme Le Coz, hydraulik, výskumník v oblasti merania a modelovania kvapalín a pevných látok, odbor Riečna Hydraulika, INRAE Lyon-Grenoble, Francúzsko*
10. *Mgr. Andrej Somora, environmentálny ekolog, bývalý štátny ochranár na Správe CHKO Dunajské luhy, člen expertnej skupiny Dunaj pre tvorbu Koncepcie vodnej politiky do roku 2030*
11. *Mgr. Miroslava Plassmann, PhD., riaditeľka WWF Slovensko, členka Pracovnej skupiny pre tvorbu Koncepcie vodnej politiky SR do roku 2030*
12. *Prof. Ing. Juraj Bilčík, CSc., expert pre navrhovanie a rekonštrukcie inžinierskych a vodných stavieb*
13. *Ing. Ladislav Glinda, vodohospodár, bývalý generálny riaditeľ Slovenského vodohospodárskeho podniku š.p.*
14. *Ing. Martina B. Paulíková, ekološka, externá koordinátorka tvorby Koncepcie vodnej politiky do roku 2030, manažérka programu na ochranu vôd vo WWF Slovensko*
15. *Ing. Martin Mišík, PhD., vodohospodár, hydrotechnik, odborný garant expertnej skupiny Dunaj pre tvorbu a implementáciu Koncepcie vodnej politiky SR do roku 2030, člen predsedníctva Slovenského priehradného výboru*
16. *Prof. RNDr. Vladimír Ira, CSc., vedec v oblasti environmentálnej geografie, bývalý riaditeľ Geografického ústavu SAV*
17. *Mgr. Mária Šibíková PhD., botanička, vedecká pracovníčka Centra biológie rastlín a biodiverzity SAV, členka expertnej skupiny Dunaj pre tvorbu Koncepcie vodnej politiky do roku 2030*
18. *Ing. Miroslav Haviar, CSc., viceprezident Európskej kanoistickej asociácie ECA*
19. *Mgr. Martin Čajági, predseda sekcie vodnej turistiky Klubu slovenských turistov KST*
20. *RNDr. Vladimír Mišík, CSc., prezident Asociácie bratislavských vodáckych klubov ABVK*
21. *Štefan Bárány, čestný predseda medzinárodnej vodáckej turistickej plavby, Tour International Danubien TID*
22. *Mag. Ivan Baricic, vedúci sekcie vodných športov, podpredseda Naturfreunde Hainburg, Rakúsko*
23. *Ing. Anna Kidová, PhD. geomorfologička, samostatná vedecká pracovníčka na Geografickom ústave SAV, členka Medzinárodnej asociácie pre výskum Dunaja*
24. *Mgr. Jakub Cíbik, PhD., národný koordinátor Európskej spoločnosti vedcov a odborníkov pre ochranu prírody*
25. *Mgr. Ladislav Pekárik, PhD., ichtyológ, samostatný vedecký pracovník, Centrum biológie rastlín a biodiverzity, v.v.i., SAV*
26. *Mgr. Ing. Ján Jenčo, environmentálny právnik, bývalý generálny riaditeľ Slovenskej inšpekcie životného prostredia*
27. *Ing. Ján Topercer, CSc., nezávislý vedecký pracovník – ekolog*

a ďalšie osobnosti, experti a ľudia, ktorým záleží na rieke Dunaj a jeho okolí, ktorých zoznam bude postupne doplnený.